

Niin paljon kuuluu rakkauteen

TUULA-MARIA AHONEN

Kirjailija Jörn Donner ja emeritusarkkipiispa John Vikström pohtivat kirjeenvaihdossaan yhteiskunnan tilaa, omaa toimintaansa, seniori-kansalaisten asemaa, elämäämme. Kummankin diagnoosi on samansuuntainen:

”Minun on pakko todeta nykyajan itsekeskeistä elämää katsoessani, että se yhteiskunnan malli, jota itsekin olin erältä osin mukana rakentamassa, on epäonnistunut”, Donner kirjoittaa, ja Vikström säestää:

”Minun mielestäni yhteiskunta on viimeisten vuosikymmenten aikana taantunut monissa asioissa tasolle, joka aiemmin liittyi vain lapsiin tai teini-ikäisiin. Kyse on lapsellisesta kärsimättömyydestä ja lyhytnäköisyydestä, vaatimuksesta saada kaikki heti, olipa sitten kyse terveydestä, rikkaudesta, onnesta tai mistä tahansa.”

Vikströmin mielestä yhteiskunnassa tulisi suosia kypsyyttä ja aikuisuutta, unohtamatta kuitenkin nuoruuden intoa:

”Palattuani kotiin matkoiltani joihinkin kehityksiksi kutsuimme maihin ajattelen usein, miten alikehittyneitä ovat länsimaat, kun on kyse kollektiivisesta vastuusta tai yhteenkuuluvuudesta perheen, suvun ja ystäväpiiriin kesken.”

Donnerin ja Vikströmin kanssa samoilla linjoilla on omassa kirjassaan Upsalan yliopiston uskonnonpsykologian professori Owe Wikström, jonka mukaan elämänlaatuamme luonnehtivat kiire, pinnallisuus ja nopeat kohtaamiset. Ihmiset eivät saa voimaa toisiltaan, eivätkä syvimältä itseltään:

”Monet elävät voimiensa rajoilla. Selviämme työstä, mutta emme oikein jaksa perhettä ja ystäviä. Ikäerottelu on suurempaa kuin koskaan. Tapahtuu eräänlaista sosiaalista ohentumista; elämä nähdään yhä enemmän yksilön omana projektina.”

Wikström on tehnyt kolme eräänlaista pyhiinvaellusmatkaa yksin, kolmena vuodenaikana – matkana omaan syvimpään itseeseen. Esimerkiksi Pietarissa ollessaan hän luki Dostojevskia, joka kehottaa meitä hakeutumaan ”järkeämme syvemmille lähteille”:

”Vasta oikeassa yksinäisyydessä aavistan, kuka minä olen. Vasta kun kestäen itseäni, voin kuunnella muita.”

Wikströmin havaintojen mukaan monet kokevat, ettei heillä enää ole sisäistä keskustaa. Elämä on koko ajan liukastelua muilla kuin omalla näyttämöllä. Siksi ihmisen täytyy ponnistaa kohdatakseen autonomisen itsensä, paikan, jossa teemme suunnitelmia, otamme vastuuta, jossa työstämme ahdistusta ja levottomuutta:

”Koko tämä sisäinen linnake, joka on oma itsemme, on monelle tuntematon maaperä, jopa autio erämaa.”

Yhteys syvempään itseeseen mahdollistaa myös keskustelun taitteen. Hyvässä keskustelussa ihminen on Wikströmin mielestä inhimillisimmillään. Hyvä keskustelu on taidetta, tutkimusta ja arkipäivää; siinä kieli taipuu sisäisten ja ulkoisten todellisuuksien ääriviivojen mukaan:

”Hyvä keskustelu tarkoittaa uutta luovaa vapaata ajatusten-

Jörn Donner & John Vikström
Elämme, siis kuolemme
Keskustelukirjeitä
Kirjapaja 2002
271 s.

Owe Wikström
Läsnäolon taito
Johdatus kiireettömään elämään
Kirjapaja 2002
271 s.

Eero Ojanen
Rakkauden filosofia
Kirjapaja 2002
144 s.

vaihtoa. Samalla se kunnioittaa keskustelijoiden välisiä eroja. Hyvä keskustelu ei välttämättä pyri mihinkään synteisiin, saati sitten yhteisymmärrykseen. Hyvä keskustelu edellyttää luottamusta; se on yksi tapa ajatella ääneen. Hyvän keskustelijan kieli on juttelevaa; se on etsivää, tunnustelevaa, kuulostelevaa. Se hakee koko ajan uusia, avaria näkökulmia.”

Kiire on hävittänyt arvoja ja tunteita, jotka usein löytyvät vasta, kun ihminen on sairastunut vakavasti. Elämänkriisin läpikäyneet ovat usein liikuttavan yksimielisii siitä, että ystävyys ja rakkaus (nämä kuluneet sanat) ovat loppujen lopuksi ainoa tärkeä asia, Wikström toteaa.

Samaa sanoo puolestaan Eero Ojanen, joka omassa kirjassaan pohtii rakkauden filosofista olemusta: kyse on yksinkertaisesti rakkauden puutteesta. Jotta yh-

teiskunta tai kulttuuri pysyy koossa, siinä on Ojasen mielestä oltava monenlaista välittämistä ja myötätuntoa myös muilla tasoilla kuin perheen sisäisesti. Rakkaus on yhteiskuntaa syvimmin koossa pitävä voima. Ojasta ei kiinnosta niinkään parisuhderakkaus, johon nyky-yhteiskunta rakkauden on tyypistänyt. Kyse on paljon syvemmästä ja laajemmasta asiasta.

Rakkaus itsessään on vaikea määriteltävä. Rakkaus ajattelun kohteena vaatii, niin kuin kaikki tarkka ja täsmällinen ajattelu, kohteensa mukaista ja kohteensa oivaltavaa, siihen mukaan pääsevää ja siihen mukaan suostuvaa ajattelua, Ojanen asettaa alkuehtoja.

Rakkaus on Ojasen mielestä erinomainen esimerkki asiasta, jota ei ensimmäisenä pidä ruvetta pilkkomaan osiin, vaan jota on syytä lähestyä nimenomaan päinvastaisella tavalla, kokonaisuutena tai suhteessa kokonaisuuteen. Rakkaus on hedelmäl-

linen käsite miettiessämme, mitä tämä maailma ylipäätään on, mikä täällä on todellista ja mikä ei. Rakkaus saattaa olla asia, jonka kautta meille avautuvat jotkin todellisuuden perusasiat, ja siinä mielessä rakkaus on kovaa realismia.

Kirjallisuudesta löytää usein viittauksia siihen, että rakkaus on myös tiedon edellytys tai uuden tiedon mahdollisuus; rakkaus on yhtä aikaa tuonpuoleinen ja tämänpuoleinen. Se on arkipäivää, mutta samalla äärimmäisyys tai jokin olemassaolon raja, joka viittaa muualle, Ojanen hahmottaa rajattomalta tuntuvaa käsitettä.

Ojanen vertaa rakkauden yhteiskunnan kehittymistä luonnonsuojeluun, josta on tullut yllättävänkin nopeasti vakavasti otettava asia. Luonnon suhteen perustaitoja ovat ekologia, luonnon mekanismien ymmärtäminen ja niiden mukaan eläminen:

”Ihmisen suhteen vastaava perustaito on lähimmäisenrakkaus,

ihmisen perustavien tarpeiden kuuntelu, hyväksyminen ja niihin vastaaminen kykyjen mukaan. Lähimmäisenrakkaus ei ole vain suuntautumista hoivamiseen vaan sen pitäisi olla suuntautumista paljolti talouteen – kykyä nähdä talous ja sen vaatimukset aivan eri tavoin kuin tähänastisen tuhlausmallin pohjalta. Rakkaus ihmisten kesken edellyttää hyvin järjestäytyntä, lainkuuliaista yhteiskuntaa.”

On helppo olla Donnerin, Vikströmin, Wikströmin ja Ojasen kanssa samaa mieltä: nykyaikana on kova puute välittämisestä, vastuusta, yhteydestä omaan itseen ja elämään itsen ulkopuolella – rakkaudesta sen kaikissa muodoissa. Masennus on asiantuntijoiden mukaan itseään ruokkiva prosessi. Jos ihminen tekee päivittäin tietoisia rakkaudellisia valintoja, voisiko myös rakkaus olla itseään ruokkiva prosessi?